

וילהפך, ולכן לא גלה הקב"ה שְכָרְךָ שֶׁל מְצֻוֹת כְּדִי שֶׁלֹא נִגִּים הַמְצֻוֶה שֶׁשֶׁכָּרָה מוּעֵט מִפְּנֵי הַמְצֻוֶה שֶׁשֶׁכָּרָה מִרְבָּה.

משל למה הדבר דומה, למלך ששכר פועלים והעמיד אותם בגנתו כדי שיעשו מלאכה. ולא גלה להם כמה עתיד לתן לכל אחד ואחד בשכר פעלתו. **וישגמרו** מלאכתם קרא לכל אחד ואחד ושאל אותו: 'באיזה מקום בגן עבדת?' אמר האחד: 'עבדתי תחת עץ פלוני'. אמר המלך: 'עץ זה של פלפלין הוא, ושכר עבודתו דינר אחד ליום'. קרא לשני ושאל אותו: 'היכן עבדת?' אמר לו: 'תחת עץ פלוני'. אמר המלך: 'עץ פלוני זית הוא, ומחירו חצי דינר ליום', וכן ע"ז הדרך הנה קורא לכל אחד ואחד, ולפי מקום מלאכתו פן שלם לו שכרו.

אמרו הפועלים למלך: 'למה לא אמרת לנו בתחלה באיזה מקום יהיה השכר מרבה מכלם והיינו פלנו עובדים שם'. אמר להם המלך: 'אלו פרשתי לכם בתחלה, הייתם פלכם רצים למקומות ששכרם מרבה, והייתם מניחים המקומות ששכרם מועט'.

כך לא רצה הקב"ה לגלות שכרה של כל מצוה ומצוה, שלא יניחו זו ששכרה מועט וילכו לקיים מצוה ששכרה מרבה. פרט לשתי מצוות שגלה הקב"ה מתן שכרן. והן שלום הקו, הנהו שאם יקרא קן צפור לפני אדם ויש אם הרבצת על האפרחים או הביצים, יש לשלם תחלה האם ואחר כך לקח הבנים, כמו שנפרש בפרשת 'כי תצא' בעזרת האל, שנדמה לנו שזו מצוה קלה מכלן. והמצוה השנייה שדומה לנו פחמורה מכלן, היא מצוות כבוד אב ואם. ובשתיהן הבטיח הקב"ה שְכָרְךָ שֶׁיֵּצֵאֲרִיךְ יָמֶינִי. **לפיכך** יש להשתדל ולקיים הן מצוה הנראית בעינינו קלה והן מצוה הנראית בעינינו חמורה.

התנאי התשיעי: אם באו לידו שתי מצוות בבת אחת, אל יעשה שתיהן יחד, כי לא יוכל לקימן על כל פרטיהן ודקדוקיהן, אלא יעשה תחלה האחת ואחר כך יעשה האחרת.

התנאי העשירי: כדי שתחשב קיום מצוה בשלמות, אל יתרשל בה כשתבוא לידו, ואל יאמר למחר אעשהה, אלא יזדרז ויקימנה שעה אחת קודם. ואין צריך לומר אם הוציא מפיו לעשותה, שזה נחשב לנדר, והוא עלול לבוא לידי שכחה ולעבר על הנדר ח"ו, או שעלול למות וישאר בלי המצוה הזאת. ואמרו לנו חז"ל שכל המקום מצוה אחת לפני מיתתו, כאלו קיים כל התורה ולא היתה חסרה לו אלא מצוה זו. וילהפך, העושה עברה לפני מותו, נחשב כאלו עבר על כל העברות שבתורה.

התנאי האחד-עשר: שימתין ויצפה ויאמר: מתי תזדמן לידי מצוה לקימה.

התנאי השנים-עשר: להדר את המצוה בכל יכלתו, למשל, כשקונה אתרוג יקנה המהדר ביותר. וכן אם עושה ספה והדרנה. וכשקונה טלית תהנה טלית נאה. וכן בשאר המצוות כמו שנגא': "גה אלי ואננהו" (שמות טו ב).

התנאי השלושה-עשר: שיזדרז ויקדים בעשיית המצוה. שאם מצוה כל היום, יקדים ויקימנה בבקר.

וכדי שיהא נקרא קיום מצוה צריכים שיהיו בה שבועה-עשר תנאים:

התנאי הראשון: שיש לעשותה בכונת הלב. למשל, מצות שופר יש לקיים בכונה לקיים מצות השי"ת שצונו לשמע קול שופר. וכן כשיושב בספה, צריך שימתכוון לקיים מצות ספה. ואם קורא קריאת שמע, יקרא בכונת הלב, וכן ע"ז הדרך בשאר המצוות.

התנאי השני: שיעשה המצוה ביראת השי"ת ובאהבת השי"ת, ובלב שלם. ואם עושה כן הרי זה נקרא שהוא מודה בא-לקותו ית' ונשאל נברא האדם בעוה"ז אלא לעשות רצון קונו. והו שואמר הכתוב בסוף 'קהלת': "סוף דבר הכל נשמע את-הא-לקים ירא ואת-מצותיו שמור כיינה פליהאדם". אחר שמתן לנו שלמה המלך ע"ה עצות טובות והורה לנו שכל העולם הכל, אמר: סוף דבר, הנהו בקצור אגיד לך, "את-הא-לקים ירא ואת-מצותיו שמור כיינה פליהאדם", הנהו למטרה זו היתה כל בריאתו של האדם בעוה"ז.

התנאי השלישי: שבשעה שעושה אדם מצוה יעשהה בשמחה גדולה, שאם מנדמנת מצוה לאדם לקימה, הרי זו מתנה יקרה ששלח לו הקב"ה כדי שיהיה טוב לו בעוה"ז ובעוה"ב. וכשעור השמחה ששמח במצוה פן ישלם לו הקב"ה שכר טוב בעוה"ב.

התנאי הרביעי: שאם באה מצוה לידו יעשהה בשלמות, ואל יניח דבר שאחר ישלימה. פיון שאין המצוה נקראת אלא על שם גומרה. כמו שמצינו במשה רבנו שהביא עצמות יוסף עמו ארבעים שנה, ואחר כך הביאו אותם ישראל וקברו אותם, והעלה הכתוב על ישראל כאלו הם הוציאו אותם. כמו שנגא': "ואת-עצמות יוסף אשר-העלו בני-ישראל ממצרים קברו בשכם" (יהושע כד לב). וכל שיש בידו להשלים המצוה ואינו משלימה, יורד מגדלתו, ולכן הזהירה התורה אותנו בפרשת 'עקב' ואמרה: "כל-המצוה... תשמרון לעשות" (דברים ח א). הנהו שתנהרו לעשות כל המצוה ואל יניחו חלק ממנה שיבוא אחר וישלימה.

התנאי החמישי: שיעשה המצוה בשלמות בכל פרטיה ודקדוקיה.

התנאי השישי: שיסור אחר המצוות ואל ימתין עד שתבוא מצוה לידו ויקימנה. כמו שנגא': "דרד-מצותיה ארוץ" (תהלים קיט, לב). אמר דוד המלך ע"ה, כשמזדמנת מצוה אני רץ כדי לקימה.

התנאי השביעי: שישתדל לעשות המצוה בידו ולא בידי שליח. כמו שיש הרבה אנשים שבשעה שהולכים ברחוב ופוגשים בעני אחד, אינם נותנים הצדקה בעצמם אלא שולחים משרתם לתת לו. ותכמינו השתדלו לקיים מצוות הכנת שבת בעצמם. וכל אחד עשה מלאכה בידו, מהם שהיה מבקע עצים להסקת התנור, ואחד הנה מסתך הבשר אע"פ שהיו להם משרתים לעשות פן.

התנאי השמיני: שמצוה הבאה לידו ראשונה יעשה ראשונה ולא יניח אחת ויקים אחרת שיאמר: מצוה זו קלה ושכרה מועט, אני מצוה זו ואעשה במקומה מצוה אחרת חמורה ששכרה מרבה. שאין אדם יודע מתן שכרן של מצוות, איזוהי קלה ששכרה מועט ואיזוהי חמורה ששכרה מרבה. שזו שבעיניו נדמה שקלה היא, יתכן שתמורה היא בעיני הקב"ה.

התנאי **הארבעה-עשר:** שלא יעשה המצנה בחנם, אלא יפזר עליה ממון ולא יהא אכפת לו כל ממון שיפזר.

התנאי החמישה-עשר: שישתדל לעשות המצנה ברבים, שלכלם יהא חלק בה.

התנאי הששה-עשר: שהממון שבו מקים המצנה יהיה בהתר ולא באסור, ואם הרניחו מיגיע פפו משבחת המצנה בעיני הקב"ה.

התנאי השבעה-עשר: שישתדל לעשות המצנה בכבוד גדול ולא בזלזול, אלא יראה אותה כעבודת השי"ת וייראה גדולה.

ויש שבעה אפנים בזלזול המצנה:

(א) כגון שוחט חיה ועוף, שמקרב לכסות הדם בעפר, אל יכסה הדם ברגלו, שנה זלזול במצנה, אלא יכסה דרוך כבוד, שיתפוכף ויקח העפר בידו ויכסה הדם. וכן אם נוטל לילב בידו, אל יטלו במטפחת, אע"פ שיוצא ידי חובת המצנה, הרי זה זלזול במצנה.

(ב) והדבר השני, שלא ישמש בדבר של מצנה, שנה נקרא זלזול במצנה, אלא ינהג בה כבוד, למשל אל ישמש לאור גרות התגפה לבדק לאורם מעות אם טובות הן, או שמוש אחר.

(ג) והדבר השלישי, שמחמת גאונה שיש בו אומר: לא נאה לי לקיים המצנה בעצמי, כמו שמצינו ביששכר איש כפר פרקאי שנתן בתי ידים על ידיו כדי שלא ללכלך ידיו בדם הקרבן כשבא לשוחטו. ונענש בענין רע, שחתכו ידיו, כפי שנתבאר בבאור לספר 'ויקרא', אלא יותר נזי יש בדבר אם הוא מתבזה כדי לקיים מצות השי"ת.

וכן מצינו בחזקיהו המלך שהיה נוהג זלזול בעצמו והיה לוקח בנו ומרכיבו על פתפיו להביאו לתלמוד תורה. וכן היה נוהג אגריפס לקח מצנת בפורים, שהיה טוען סל הפרות על פתפו והביאו לבית המקדש, כפי שיתבאר בארצה בעזרת האל-ל בבאור פרשת 'פי תבוא'.

ורבן שמעון בן גמליאל אע"פ שהיה נשיא ישראל, כשעשו בבית המקדש שמחת בית השואבה היה הוא עצמו נוטל שמונה אבוקות והיה זורקן כלפי מעלה ותופסן אחת אחת, כדי לשמח לכבוד השי"ת ולא היה אכפת לו פבודו. **ורב שמואל** כשהיה רואה חתן וכלה לא הקפיד על פבודו והיה רוקד כנגדם כדי לשמח חתן וכלה, והיו חכמים מתבישים לראותו אמרו בניו יש בדבר. וכשנפטר הפסיק עמוד של אש בינו ובין האנשים פשהובילו הארון. והדבר מקבל בדינו שדבר זה אינו מופיע אלא לאחד שהוא יחיד בדורו. וכן היה עושה דוד המלך בזמן שהביאו את ארון הקדש מידי פלשתים, ואע"פ שהיה מלך ישראל, היה מכרפר ומפזז לכבוד התורה, כפי שיתבאר בעזרת האל-ל בבאור לספר 'מלכים', וכל המכבד את המצוות פאלו כבד להקב"ה, והקב"ה יכבד גם אותו כמו שנגא': **"כיימכבדי אכבד"** (שמואל-א ב ל).

(ד) והאפן הרביעי בזלזול מצנה, שאם באה לידו מצנה אינו נזהר ועושה קדם עניניו. **(ה)** והאפן החמישי, שהמצנה מזלזלת בעיניו ואינו עושה אותה כראוי. למשל, כשבא לטל ידיו קדם אכילה אינו נוטל כראוי, או כשמכבד ברפת המזון אינו אומר בכוונה אלא זורקה מפיו, ודבר זה בא מתוך זלזול בכבוד השי"ת, שאפלו מצנה קלה לקיום אינו מקים כראוי. ובפרט כשבאה לידו מצנה שקיימה קשה.

(ו) והאפן הששי, שמזלזל במצוות ואומר מה יגיע לי אם אקיימה, ומה אפסיד אם לא אקיימה. ורוצה להבין בשכלו תועלתה של מצנה והפסדה כשלא מקיימה. ואינו אומר בדתו, אם הקב"ה צנה לי לעשות מצנה זו, בודאי יש בה תועלת גדולה לעצמי אם אקיימה, והפסד גדול אם לא אקיימה. וכשאינו מבין השכר וההפסד אינו מקיימה, ובריי זה זלזול במצנה. **ועל** כך הזהיר שלמה המלך ואמר: **"אליהי חכם בעיניו ירא את-ה' וסור מרע"** (משלי ג, ז), אל תאמר בלבך כיון שאיני מבין התועלת של המצנה, לא אקיימה, או לא אזהר בה אם לא אבין ההפסד שיגיע לי מכה. אלא ירא את-ה' וסור מרע, ומסר נפשך לקיום המצנה מפני שפך צנה הקב"ה אע"פ שאין שכלך משיג השכר וההפסד. שבודאי לטובתנו צנה הקב"ה המצוות כמו שנגא': **"ויצונו ה' לעשות את-פלי-החקים האלה וגו' לטוב לנו פלי-הימים"** (דברים ו כד) והשען על הקב"ה שצנה כך ואל תחשב יותר.

משל למה הדבר דומה, לחולה שהנמין אליו הרופא שירפא אותו ממחלתו, שצנה לו הרופא על כל דבר ודבר ואמר לו: את זה תאכל וזה אל תאכל. ותקח תרופה פלונית, הרי הוא צריך לשמע כל מה שמצנה עליו הרופא אע"פ שאינו מבין התועלת שמביאה לו התרופה הזאת. ואם הוא ממרה פיו ואינו עושה התרופה מפני שאינו מבינה בדתו ואינו רוצה לסמוך עצמו על דברי הרופא, בודאי אם ימות, דמו יהיה בראשו. **כך האדם** הרוצה להבין בשכלו התועלת שבקיום מצנה וכשאינו מבינה, חדל מלעשותה, ודאי ענשו גדול.

(ז) והאפן השביעי בזלזול מצנה, שמזלזל בגוף המצנה. למשל, כשהציצית או רצועות התפלין נגררים בארץ. או כשבלים הוא זורקן ואינו גונזם.

כל שבעת הדברים שבארנו, כל העושה אחד מהם נקרא שמזלזל במצנה, ואם מקים מצנה בשבעה-עשר התנאים שבארנו הרי זה מצנה שלמה ורצויה לפני הקב"ה, והקב"ה רואה בו פמודה בו שלא נכרא אדם בעוה"ז אלא לעשות רצון קונו. ומלבד כל זה שאמרנו הרי נכות המצנה תעמד לו ויזכה לעשר מעלות...

לעילוי נשמת יחיא זכריא בן עוואד ז"ל ורומיה בת סאלם ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.